

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Russland

Jehovas vitner

18. mai 2020

© Landinfo 2020

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A
Postboks 2098 Vika
0125 Oslo
Tel: 23 30 94 70
E-post: landinfo@landinfo.no
www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

On 20 April 2017 the Russian Supreme Court issued a ruling declaring the Jehova's Witnesses Administrative Center to be an extremist organization. At the same time, the organization was declared banned along with the 395 local registered organisations. Since the ban was introduced, a total of around 330 Jehova's Witnesses across Russia have been accused of activity for an extremist organization. So far, 31 persons have been sentenced, and the sentences range from imprisonment, suspended sentences and high fines, depending on their level of activity. Most of the persons charged are men aged 30 to 55 years, but women and young people have also been affected. The most severe penalties are given to those who have organized the activity. This includes arranging a meeting or a religious service at home.

Sammendrag

Russisk høyesterett avsa en dom 20. april 2017, der de erklærte Jehovas vitners administrative senter for å være en ekstremistisk organisasjon. Samtidig ble organisasjonen erklært forbudt sammen med de 395 lokale registrerte menighetene. Siden forbudet ble innført, har tilsammen rundt 330 personer over hele Russland blitt anklaget for å drive aktivitet for en ekstremistisk organisasjon. Hittil har 31 personer blitt dømt, og straffene varierer fra ubetinget fengsel til betinget fengsel og høye bøter, avhengig av aktivitet. Det er flest menn mellom 30 og 55 år som har blitt anklaget, men også kvinner og unge mennesker har blitt rammet. De strengeste straffene gis til de som har organisert aktivitet. Dette omfatter blant annet å holde et møte eller en gudstjeneste hjemme hos seg selv.

Innhold

1	Innledning	6
2	Generelt om Jehovas vitner	7
2.1	Forkynnere og eldste.....	7
2.2	Dåpen.....	7
2.3	Aktivitet.....	8
2.4	Kontakt med annerledes troende.....	8
2.5	Eksklusjon	8
2.6	Aktivitet i ulike land	9
2.7	Jehovas vitner i Russland: antall og historikk.....	9
3	Høyesteretts beslutning i april 2017	9
3.1	Hvorfor konkluderte Høyesterett som den gjorde?.....	10
3.2	Reaksjoner mot Jehovas vitner i årene før høyesterettsdommen	11
4	Har det generelle forbudet ført til endret aktivitet?	12
5	Aktuelle hjemler i straffeforfølgelsen av Jehovas vitner	13
5.1	Artikkel 282.2 – organisering av en ekstremistisk organisasjon.....	13
5.2	Besittelse av religiøs litteratur	14
6	Reaksjoner mot Jehovas vitner	14
6.1	Husransaker.....	14
6.2	Overvåking	15
6.3	Pågrepser og avhør	15
6.3.1	Varetektsfengsling	16
6.4	Tilfeller av mishandling.....	17
6.5	Domfellelser	17
6.5.1	Straffeutmåling.....	18
6.5.2	Tilleggsrestriksjoner	18
6.5.3	Saker sendt tilbake fra domstolen til påtalemyndigheten	19
6.5.4	Ankebehandling.....	19
6.5.5	Soning.....	20
6.6	Andre reaksjoner.....	20
6.6.1	Oppsigelser.....	20
6.6.2	Trussel om å bli fratatt barna	20
6.6.3	Rapportering om Jehovas vitner fra helsepersonell	21
6.6.4	Trakassering av barn.....	21
7	Hvem er mest utsatt for reaksjoner fra myndighetene?	21
7.1	Kjønn og alder	22
7.2	Aktivitet i organisasjonen/menigheten	22
7.3	Posisjoner i organisasjonen.....	23
7.4	Kvinner	23
7.5	Geografiske variasjoner	23
8	Referanser	25

1 Innledning

Russlands høyesterett avsa 20. april 2017 en dom som erklærte Jehovas vitner for å være en ekstremistisk organisasjon, og som forbød samtlige av organisasjonens aktiviteter på russisk territorium. I etterkant av dette forbudet har i overkant av 30 Jehovas vitner over hele Russland blitt dømt for å ha utført eller ledet aktivitet for en ekstremistisk organisasjon, og rundt 330 har eller har hatt en anklage mot seg.

Dette temanotatet presenterer først noen fakta om Jehovas vitner. Deretter redegjøres det kort for høyesterettsdommen fra 2017 og reaksjoner mot Jehovas vitner i Russland i årene før dommen kom. Hoveddelen av notatet handler om situasjon for Jehovas vitner i dag; hvorvidt medlemmene fortsatt kan drive sin aktivitet, og hvilke myndighetsreaksjoner de har møtt etter at Høyesterett avsa sin dom.

En del av informasjonen i dette notatet kommer fra Forum 18 News Service. Forum 18 er en norsk menneskerettighetsorganisasjon som arbeider for tros- og religionsfrihet. Nyhetstjenesten deres, Forum 18 News Service, er en kristen nyhetstjeneste som rapporterer om trusler og handlinger som motarbeider retten til trosfrihet. Rapporteringene gjøres uavhengig av religiøs tilhørighet. Nyhetstjenesten konsentrerer seg i hovedsak om stater i tidligere Sovjetunionen, inkludert Sentral-Asia og Øst-Europa, men har også publisert rapporter om en rekke andre land (Forum 18 News Service u.å.). Forum 18 er en av få aktører som følger situasjonen til Jehovas vitner nært, og som regelmessig rapporterer om deres situasjon. Det er Landinfos vurdering at Forum 18 er svært godt oppdatert.

Landinfo har i tillegg benyttet informasjon fra andre kilder, blant annet fra den internasjonale menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch (HRW) og SOVA (Center for Information and Analysis). SOVA er en Moskva-basert organisasjon som forsker på blant annet ekstremisme og rasisme, og hvordan myndighetene bruker ekstremisme-lovgivningen. SOVA får sin informasjon fra Jehovas vitner og også fra russisk påtalemyndighet. Landinfo har hatt møter med SOVA, både i Moskva og i Oslo, og har stor tillit til organisasjonens arbeid.

Sist, men ikke minst, har vi brukt informasjon fra Jehovas vitners egen organisasjon, den russiske grenen av Jehovas vitner. De er for tiden i eksil i Riga. De har en egen nettside, jw-russia.org, der de daglig oppdaterer om blant annet pågripelser og domfellelser av Jehovas vitner i Russland. Landinfo har i tillegg møtt representanter for Jehovas vitner i Russland ved flere anledninger; i Moskva i 2018, og i Riga i januar 2020.

Ut fra et kildekritisk synspunkt kan det stilles spørsmål ved å bruke Jehovas vitner selv som kilde for informasjon. Det kan argumenteres med at de er partiske, og at informasjonen de gir vil ha en slagside. Landinfo har som nevnt møtt dem ved flere anledninger, og har fått et inntrykk av at de er etterrettelige og pålitelige i sin

informasjonsformidling. Vårt inntrykk støttes av andre seriøse kilder, deriblant SOVA og HRW.

Vi gjør oppmerksom på at en del informasjon i notatet er av typen som endrer seg svært raskt. Dette gjelder hovedsakelig reaksjonene mot Jehovas vitner, slik som antall husransaker, pågripelser og dommer.

2 Generelt om Jehovas vitner

Jehovas vitner er aktive i 240 land og hadde 8,3 millioner medlemmer i 2016. Jehovas vitner ble etablert i USA i 1870-årene, først som en bibelstudiegruppe, og etter hvert som et trossamfunn. Trossamfunnets navn er hentet fra profeten Jesaja. Jehovas vitners lære har Bibelen som fundament, og den leses bokstavelig. Bibelen forstås som Guds ord som inneholder sannheten (SNL 2019).

Jehovas vitner forholder seg til én Gud og forkaster treenighetslæren. De tar avstand fra alle former for religion og okkultisme som innebærer reinkarnasjon eller spiritisme. Jehovas vitner unngår inntak av blod, både som mat og ved blodoverføring (SNL 2019).

2.1 Forkynnere og eldste

Jehovas vitner kalles ikke medlemmer, men forkynnere. Organisasjonen har heller ikke noe medlemsregister. Den enkelte forkynner har tilhørighet til en menighet gjennom sine aktiviteter. Alle lokale menigheter har en oversikt over sine forkynnere (Andersen, møte november 2019).

Det er ingen formell leder i en menighet. En menighet har imidlertid en gruppe med «eldste». Antallet eldste varierer, avhengig av kvalifikasjonene til forkynnerne i den enkelte menighet. For å bli en «eldste» fordres det at man følger Jehovas vitners levereregler og har en god forståelse av Bibelen. Det er ikke mange eldste under 30 år i en menighet, og de som får denne rollen blir anbefalt av andre eldste i menigheten. De eldste driver ofte med undervisning og organiserer aktivitetene i en menighet. De organiserer og leder også som oftest møtene. Dersom det er en mindre gruppe som møtes, dvs. ikke hele menigheten, er det ofte noen andre som leder møtene (Andersen, møte november 2019).

2.2 Dåpen

Det finnes døpte og udøpte forkynnere. En person kan være forkynner uten å være døpt, men vil da gå i «lære» for å bli et Jehovas vitne. Etter å ha gått i lære en tid og besvart ti spørsmål, får personen en form for godkjennelse som Jehovas vitne før vedkommende blir døpt.

Selve dåpen betyr at personen har viet seg til Jehova. Den består av et dåpsforedrag, og deretter blir det stilt to spørsmål til den som døpes. Selve dåpen innebærer at personen må dukkes helt under vann. Dette skjer vanligvis i svømmebasseng, i elver eller innsjøer. Det er vanlig at flere døpes samtidig (Andersen, møte 2019).

2.3 Aktivitet

Aktive vitner samles to ganger i uka i Rikets sal, som forsamlingshusene kalles. Foredrag, kurs i samtaleteknikk, bibelstudier, filmer og skuespill som belyser bibelske temaer, er blant aktivitetene. Menighetene ledes av såkalte tilsynsmenn, ikke av prester (SNL 2019).

Jehovas vitner driver systematisk oppsøkende virksomhet. To og to går fra dør til dør og forkynner at Guds rike snart vil overta makten og gjøre jorden til et paradisi (SNL 2019).

Det er ikke mulig å være et Jehovas vitne uten å foreta seg noe, men metodene er fleksible. Man trenger for eksempel ikke å utføre aktiviteter som er provoserende, enten overfor befolkningen eller myndigheter (Andersen, møte 2019). Personer som av helsemessige årsaker ikke kan delta på samlinger, kan likevel være «til stede» og lytte til hva som blir sagt via telefon eller andre digitale kommunikasjonskanaler. En person som helt slutter å delta i Jehovas vitners aktiviteter og ikke lenger har kontakt med menigheten, blir ikke lenger regnet som medlem (Jehovas vitner i Russland, e-post oktober 2018).

2.4 Kontakt med annerledes troende

Det er vanlig for Jehovas vitner å ha mest omgang med andre Jehovas vitner, siden de deler samme livssyn. Innad i en familie kan det likevel være enkelte som er Jehovas vitner og andre som ikke er det. Når barn av Jehovas vitner blir voksne, er det ikke sjelden at disse velger en annen vei (Jehovas vitner i Russland, e-post oktober 2018; møte i Moskva oktober 2018).

Det er vanlig for et Jehovas vitne å gifte seg med et annet vitne. Det står i Bibelen at man skal gifte seg med en troende. Det hender at et Jehovas vitne gifter seg med en som ikke er Jehovas vitne, men det er sjelden (Andersen, møte november 2019).

2.5 Eksklusjon

Eksklusjon er ifølge Jehovas vitner nødvendig dersom et menighetsmedlem tar avstand fra vitnenes lære, eller gjentatte ganger bryter med Guds bud uten å angre (SNL 2019). Dette gjelder tilfeller der personer ikke retter seg etter Jehovas vitners regler om oppførsel, og som for eksempel lever det trossamfunnet

karakteriserer som et utsvevende liv. Det er heller ikke akseptert å bo sammen før ekteskap, eller å røyke og misbruke alkohol, det vil si at Jehovas vitner skal vise måtehold hvis de drikker (Jehovas vitner i Russland, e-post oktober 2018).

Ved eksklusjon får ikke personen noe avskjedsbrev, men det blir opplyst om eksklusjonen muntlig i menigheten (Andersen, møte 2019).

2.6 Aktivitet i ulike land

Regler og ritualer i Jehovas vitner er mer eller mindre de samme i ulike land. Det er for eksempel samme program for seremonier over alt. Noe aktivitet vil imidlertid være tilpasset lokale forhold i det enkelte land, for eksempel dersom det er restriksjoner eller forbud mot organisasjonen (Andersen, møte 2019).

I Russland blir for eksempel Skype brukt en del for å avholde møter. Der er det heller ikke mulig å forkynne i det offentlige rom, eller å drive oppsøkende virksomhet (se mer om dette i kapittel 4).

2.7 Jehovas vitner i Russland: antall og historikk

Ifølge hjemmesiden til Jehovas vitner i Russland har trossamfunnet nærmere 172 000 medlemmer i landet (Jehovah's Witnesses in Russia u.å.). Dette tallet holder seg mer eller mindre stabilt, til tross for at noen har forlatt landet de siste årene (Jehovas vitner i Russland, møte i Riga, januar 2020).

Jehovas vitner ble først offisielt registrert under sovjetisk lov i 1991, etter Sovjetunionens fall, men har vært til stede i Russland siden sent på 1800-tallet (Arnold 2016). I sovjettiden ble de fengslet og deportert til Sibir. Etter Sovjetunionens fall har Jehovas vitner i mange år blitt utsatt for ulike typer forbud og aktivitetene deres har blitt prøvet for domstolene ved flere anledninger (SOVA, møte i Moskva november 2018) (se kapittel 3.2).

Jehovas vitners hovedkvarter og administrative senter i Russland lå tidligere rett utenfor St. Petersburg (Reuters 2017). Senteret har vært registrert som en «religiøs organisasjon» siden 1999. Etter høyesterettsdommen i april 2017, som forbød organisasjonen i Russland, ble det administrative senteret flyttet til Riga, hvor det fortsatt befinner seg.

3 Høyesteretts beslutning i april 2017

Russisk høyesterett avsa 20. april 2017 en dom som erklærte Jehovas vitners administrative senter for å være en ekstremistisk organisasjon, og besluttet at den skulle være forbys. Samtidig ble aktiviteten til de 395 lokalt registrerte

menighetene av Jehovas vitner i Russland også erklært forbudt (Høyesterett i Russland 2017; Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

I Høyesteretts dom heter det at Russland har besluttet å stenge det administrative senteret til Jehovas vitner og dens lokale registrerte menigheter, og overdra deres eiendommer til den russiske føderasjonen (Reuters 2017). Det russiske justisdepartementet hadde på forhånd hatt en inspeksjon av Jehovas vitners administrasjonssenter i Russland, og rapporterte 27. februar 2017 at senteret brøt loven og viste tegn til å drive med «ekstremistisk virksomhet» (Jehovas vitner 2017). Regionale domstoler hadde på forhånd forbudt flere ti-talls publikasjoner fra Jehovas vitner fordi de var å anse som ekstremistiske (HRW 2017). Høyesterett opprettholdt sin dom 17. juli 2017, til tross for at Jehovas vitners forsvarsadvokater argumenterte med at det ikke fantes bevis på «ekstremistisk» aktivitet.

Dommerne i Høyesterett konkluderte med at Jehovas vitners administrative senter og alle lokale registrerte menigheter skulle oppløses, eiendom konfiskeres av staten og at deres aktivitet var å anse som ekstremistisk og ulovlig (Arnold 2017a). Flere hundre individuelle medlemmer og lokale registrerte menigheter leverte inn egne klager til Høyesterett hvor de anførte at de ikke var omfattet av Høyesteretts beslutning, og hevdet at beslutningen brøt med deres rettigheter (Forum 18, e-postutveksling oktober 2017). Ifølge Jehovas vitner i Russland ble klagen avvist av Høyesterett med den begrunnelse at rettighetene til de enkelte ikke ville bli påvirket av fremtidige rettsbeslutninger. Dette har i praksis vist seg ikke å være tilfelle siden et tretti-talls personer i ettertid har blitt rettsforfulgt.

Russiske myndigheter har ved flere anledninger presisert at selve religionen ikke er forbudt, men at det er de lokale registrerte menighetene og aktivitet for disse som er forbudt. Ifølge Jehovas vitner i Russland (møte, januar 2020) er i praksis alt som gjelder Jehovas vitner i Russland, forbudt.

3.1 Hvorfor konkluderte Høyesterett som den gjorde?

Det er flere forklaringer på hvorfor russisk høyesterett konkluderte som den gjorde i 2017.

Mange trekker fram at Jehovas vitner blir sett på som en gruppe som representerer Vesten, og spesielt USA, siden organisasjonen har sin opprinnelse der. Det er en del motstand imot Jehovas vitner og det de står for, blant annet pasifisme, forkynnelse, bånd til utlandet og anti-statlige holdninger (møte med vestlige ambassader i Moskva, november 2018; HRW, møte i Oslo november 2018; SOVA, møte i Oslo november 2018). Jehovas vitner omtales av russiske myndigheter som spioner for den vestlige verden. Selv om de ikke straffeforfølges for spionvirksomhet, trekkes dette fram i retorikken mot Jehovas vitner (SOVA, møte i Oslo november 2018). Russiske myndigheter har engasjert mange til å

drive lobby-virksomhet for et generelt forbud. Dette har pågått i mange år, og i 2017 fikk de gjennomført forbudet, ifølge SOVA (møte i Moskva, november 2018).

Den sterke stillingen til den russisk-ortodokse kirken trekkes også inn av flere som en mulig forklaring. Den russisk-ortodokse kirken ser på Jehovas vitner som en slags konkurrent, og en talsmann for kirken har uttalt at det er en fordel at Jehovas vitner nå ikke blir så synlige lenger. Det finnes ingen bevis for at kirken var direkte involvert i å drive fram et forbud, men den har uttalt seg positivt om høyesterettsdommen av 20. april 2017. Den russiske kirken ser på Jehovas vitner som ekstremister, men har samtidig sagt at den ikke støtter straffeforfølgelse av medlemmer av Jehovas vitner (SOVA, møte i Oslo november 2018; vestlige ambassader, møte i Moskva november 2018; Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018).

Jehovas vitner blir generelt sett på som en totalitær sekt. Retorikken kommer fra såkalte eksperter på sekter, og også fra akademikere, aktivister og filosofer med nær tilknytning til kirken (SOVA, møte i Oslo 2018). Myndighetene nører opp under frykten for Jehovas vitner, og det trekkes ofte fram at Jehovas vitner ikke tillater blodoverføring, noe som i verste fall kan medføre dødsfall. Det uttrykkes også ofte irritasjon over Jehovas vitners oppsøkende virksomhet, deres pasifisme og generelt deres bånd til utlandet.

3.2 Reaksjoner mot Jehovas vitner i årene før høyesterettsdommen

Jehovas vitner møtte reaksjoner for sin aktivitet også før russisk høyesterett erklærte organisasjonen for å være ekstremistisk.

Organisasjonen var forbudt i sovjettiden, men drev som andre religiøse grupper aktivitet i det skjulte. Etter Sovjetunionens fall, fikk organisasjonen drive sin aktivitet i fred i lange perioder, men de siste ti årene har den igjen blitt utsatt for myndighetsreaksjoner av ulik grad i ulike regioner. I St. Petersburg, som har vært kjent som en mer liberal by, har imidlertid Jehovas vitner kunnet holde på med sin aktivitet uten inngripen fra myndighetene (diplomatkilde, e-post oktober 2017).

U.S. Department of State (2017, s. 2, 10-11) viste i årsrapporten for 2016 til fysiske angrep på Jehovas vitner, pinsevenner, muslimer og jøder. I flere byer i landet oppløste russiske myndigheter religiøse menigheter, og spesielt Jehovas vitners menigheter, ofte fordi de anså aktivitetene deres for å være ekstremistiske.

Før det generelle forbudet ble innført i 2017, var det først og fremst den administrative loven om forseelser som ble brukt mot Jehovas vitner. Ni menigheter ble stengt som følge av at de ble ansett som ekstremistiske: i områdene Taganrog (2009), Samara (2014), Abinsk (2015), Staryj Oskol, Belgorod, Elista, Orjol og Birobidzjan (2016) og Tsjerkessk (2017). De troende

ble bøtelagt etter artikkel 20.29 i loven om administrative forseelser for at de hadde delt ut brosjyrer som er å anse som ekstremistiske (SOVA, e-postutveksling oktober 2017). Artikkel 20.29 omhandler produksjon eller distribusjon av ekstremistisk materiale og kan gi fengsel på opptil 15 dager og konfiskering av forbudt litteratur. For organisasjoner er bøtene fra 50 000 til 100 000 rubler eller suspensjon av aktivitet i 90 dager (Lov om administrative forseelser 2001).

De samme sakene ble også fremmet for retten som straffesaker etter anklager om fortsatt aktivitet etter russisk straffelov artikkel 282.2 (organisering av en ekstremistisk organisasjon) og artikkel 282 (oppfordring til hat eller fiendtlighet). Alle ble frikjent, bortsett fra de tiltalte i saken fra Taganrog. Straffesaken mot de 16 Jehovas vitnene i Taganrog ble ført pga. mistanke om at de brøt forbudet mot aktiviteter i den lokale registrerte menigheten som var blitt dømt som ekstremistisk. Saken pågikk i flere år, og først i 2015 ble alle de 16 medlemmene funnet skyldige (SOVA, e-post oktober 2017). De 16 ble idømt bøter fra 10 000 til 70 000 rubler (1400 til 9500 NOK) (U.S. Department of State 2017, s. 10-11).

Russland skjerpet anti-terrorlovgivningen i 2016 ved å introdusere den såkalte Yarovaya-loven, som er et tillegg til eksisterende anti-terrorlovgivning. Navnet kommer fra en av grunnleggerne av loven, Irina Yarovaya. Tilleggene retter seg mot terrorisme og ekstremisme, men innebærer også tiltak mot forkynnelse. En person som ønsker å forkynne og dele sin tro utenfor de offisielt godkjente bygningene, må nå ha autorisasjon fra egen religiøs gruppe og bevis på at organisasjonen er registrert. Det er forbudt å forkynne i boligstrøk. Brudd på denne loven kan føre til bøter på opptil én million rubler (Berg 2016).

En diplomatkilde (e-post, oktober 2017) har opplyst at den regionale rettspraksisen mot Jehovas vitner på mange måter var vilkårlig før høyesterettsdommen kom i 2017. Diplomatikilden viste til domfellelser som førte til at publikasjoner fra Jehovas vitner ble betegnet som ekstremistiske, stenging av lokaler og høye bøter. Ifølge diplomatikilden medførte høyesterettsdommen at hele trossamfunnet, både lokalt registrerte menigheter og det sentrale administrative senteret, har måttet stenge for godt.

4 Har det generelle forbudet ført til endret aktivitet?

Ifølge en representant for Jehovas vitner i Russland har medlemmene til en viss grad fortsatt med sin aktivitet etter at det generelle forbudet kom i april 2017. Representanten forklarte at dette er en del av det å være medlem av trossamfunnet og følger av deres religion (møte i Moskva, oktober 2018).

Selv om mye av aktiviteten er den samme som før forbudet kom, har de likevel måttet tilpasse den en del. Det finnes ingen «retningslinjer» for hvordan dette skal gjøres, men de bruker sunn fornuft, ifølge Jehovas vitner i Russland (møte januar

2020). Eksempelvis møtes de i mindre grupper enn de gjorde før, som regel hjemme hos noen. Det varierer også hvor møtene holdes: De holder ikke møter samme sted flere ganger på rad. Møtene avholdes også noen ganger digitalt, blant annet gjennom Skype (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

Jehovas vitner gjennomfører ikke husbesøk med utdeling av brosjyrer lenger, og de har ikke trykket noe nytt religiøst materiale siden 2015. De fleste har Bibelen lastet ned på telefonen. Når det gjelder rekruttering av nye medlemmer, prøver de fortsatt å gjøre dette, blant annet på skoler og arbeidsplasser, men de er svært forsiktige (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

5 Aktuelle hjemler i straffeforfølgelsen av Jehovas vitner

Reaksjonene mot Jehovas vitner endret seg på flere måter etter høyesterettsdommen i april 2017. Tidligere, som vist i kapittel 3.2, ble mange publikasjoner fra Jehovas vitner stemplet som ekstremistiske etter administrativ lov om forseelser, og Jehovas vitner som distribuerte denne litteraturen, ble dømt for brudd på artikkel 20.29 i samme lov. Jehovas vitner kunne likevel delta i religiøse samlinger enkelte steder, besitte eiendom og opptre fritt (Forum 18, e-post oktober 2017).

Etter Høyesteretts beslutning er hele organisasjonen stemplet som ekstremistisk og all aktivitet forbudt. Organisasjonens eiendom er beslaglagt. Jehovas vitner har ikke lenger lov til å møtes, og hvis de samles eller mistenkes for å ha samlinger, risikerer de å bli anklaget for kriminell virksomhet, som igjen kan føre til høye bøter eller flere år i fengsel. Forbudet gjelder for alle medlemmer av Jehovas vitner (Forum 18, e-post oktober 2017).

5.1 Artikkel 282.2 – organisering av en ekstremistisk organisasjon

Jehovas vitner som utøver aktivitet, risikerer nå å bli utsatt for straffeforfølgelse etter straffelovens artikkel 282.2 – organisering av en ekstremistisk organisasjon:

- Art. 282.2.1 – organisering av aktivitet for en ekstremistisk organisasjon.
- Art. 282.2.1.1 – rekruttering for en ekstremistisk organisasjon.
- Art. 282.2.2 – deltagelse i aktivitet for en ekstremistisk organisasjon.
- Art. 282.3 – finansiering av en ekstremistisk organisasjon (Straffeloven 1996).

Strafferammene etter de ulike hjemlene nevnt over, er (Straffeloven 1996):

- Art. 282.2.1 (organisering) – bøter fra 400 000 til 800 000 rubler eller beløp tilsvarende to til fire årslønner eller fengsel fra seks til ti år.

- Art. 282.2.1.1 (rekruttering) – bøter fra 300 000 til 700 000 rubler eller beløp tilsvarende to til fire årslønner, tvangsarbeid fra to til fire år eller fengsel fra fire til åtte år.
- Art. 282.2.2 (deltakelse) – bøter på 300 000 til 600 000 rubler eller beløp tilsvarende to til tre årslønner, tvangsarbeid fra ett til fire år eller fengsel fra to til seks år.
- Art. 282.3 (finansiering) – bøter fra 300 000 til 700 000 rubler eller beløp tilsvarende to til fire årslønner, tvangsarbeid fra ett til fire år eller fengsel fra tre til åtte år.

For flere detaljer om straffeutmåling, se straffeloven (1996).

5.2 Besittelse av religiøs litteratur

Besittelse av religiøs litteratur/religiøse tekster er en overtredelse av den administrative loven om forseelser artikkel 20.29, og kan straffes med bøter, men det er ikke et kriminelt lovbrudd og kan ikke straffes etter straffeloven. Det er imidlertid straffbart etter straffeloven å ha brukt Bibelen, for eksempel å ha studert Bibelen sammen med andre mennesker. For å skaffe bevis på at personer har brukt Bibelen, raider politi, FSB og/eller Nasjonalgarden hjemmene til Jehovas vitner i forbindelse med bibelstudiegrupper der Jehovas vitner samles for å lese og studere Bibelen (Jehovas vitner i Russland, møte 2020).

6 Reaksjoner mot Jehovas vitner

Det var en kraftig økning i reaksjoner mot Jehovas vitner i løpet av 2019. Omtrent 2/3 av alle kriminelle anklager rettet mot Jehovas vitner ble registrert i løpet av 2019, og over halvparten av alle husransaker, dvs. ransaker av hjemmene til Jehovas vitner, ble gjennomført i løpet av fjoråret. 18 personer ble dømt i løpet av 2019 (HRW 2020).

333 personer har hittil (per 15. mai 2020) blitt anklaget for brudd på artikkel 282.2. 23 personer sitter i varetekt, 18 er i husarrest og 153 har forbud mot å forlate stedet/byen de bor i (Jehovas Witnesses in Russia u.å b). Det er per dags dato 31 personer som har blitt dømt. Disse tallene forandrer seg fortløpende.

6.1 Husransaker

Siden 2018 har det blitt gjennomført til sammen 897 husransaker mot Jehovas vitner (tallene er fra 15. mai 2020). Ransakelsene skjer over hele Russland (Jehovas Witnesses in Russia u.å b). 491 av alle ransakelsene ble gjennomført i 2019 (HRW 2020).

HRW har dokumentert en rekke av husransakelsene. Mønsteret som avtegner seg, er at ransakelsene gjennomføres mot hjemmene til Jehovas vitner eller steder der de holder bibelstudier. Ransakelsene utføres av politiet, ofte sammen med bevæpnede og maskerte Rosgvardia (Nasjonalgarden), spesialpoliti SOBR og FSB. Mange finner sted tidlig om morgenen. I de fleste ransakelsene HRW dokumenterte, deltok det to varevogner med til sammen 15-20 politipersonell på hvert raid. Politipersonell viste stort sett frem ransakelsesordre ved ankomst, men i kaoset som oppstod, hadde ofte ikke beboerne fått mulighet til å lese dokumentet. Noen beboere fortalte HRW at de ikke fikk tid til å kle på seg og måtte vente i timevis på at hjemmet deres ble ransaket. Politimennene konfiskerer ofte personlige eiendeler under husransakelsene, slik som smarttelefoner, lesebrett, PC-er og harddisker. Det samme gjelder religiøse tekster som Bibelen og sangbøker (HRW 2020).

Det rapporteres også om hardhendt behandling under husransaker, blant annet ved at dørene brytes opp, og politi stormer inn uten advarsel, legger beboerne på gulvet og sikter på dem. Kildene påpeker at atferden til politiet er uforholdsmessig tatt i betraktning den trusselen de faktisk utgjør. Dette skyldes at myndighetene anser Jehovas vitner som ekstremister, og ønsker å fremstille dem som farlige (SOVA, møte i Moskva november 2018; HRW, møte i Oslo november 2018).

6.2 Overvåking

Myndighetene overvåker aktiviteten til personer de har i søkelyset og hjemmene deres. I mange saker skal myndighetene ha overvåket personer i månedvis for deretter å pågripe dem når de har nok bevis (HRW 2020). Siden det er såpass kort tid siden forbudet ble innført, har politiet fortsatt god oversikt over hvem som er Jehovas vitner. Politiet har særlig god oversikt i mindre byer og tettsteder (Jehovas vitner, møte januar 2020).

FSB har infiltrert bibelstudier og gudstjenester ved at personer utgir seg for å være Jehovas vitner. De har tatt bilder og filmet under møter. Telefonsamtaler har også blitt avlyttet. Dette har senere blitt brukt som bevis i straffesaker (HRW 2020). Naboer har også rapportert til myndighetene at Jehovas vitner har hatt møter hjemme hos seg (Jehovas vitner, møte januar 2020).

6.3 Pågripelser og avhør

I forbindelse med husransaker pågripes ofte et større antall personer som tas med til FSB eller etterforskningskomiteen for avhør. Det gjennomføres ofte flere husransaker samtidig i en by (HRW 2020; Jehovas vitner i Russland, møte i januar 2020). Noen pågripes i andre situasjoner, for eksempel når de er ute på private ærender (HRW 2020). Slik Landinfo forstår det, er dette personer som politiet har overvåket en periode før pågrepelse.

Mange pågrepne blir løslatt fordi myndighetene ikke har kapasitet til å holde på og etterforske alle sammen, eller fordi politiet ikke har tilstrekkelig bevis mot dem. I sakene som blir etterforsket, har som regel myndighetene konkrete bevis på at de pågrepne har organisert et møte, deltatt i et møte eller på annen måte vært aktive (Jehovas vitner i Russland, møte i januar 2020).

I noen av straffesakene mot Jehovas vitner som HRW har undersøkt, har avhørene vart i mange timer, og de som ble avhørt opplevde dette som svært stressende. I de fleste sakene hadde de pågrepne fått tilgang til advokat under avhøret. Politiet stilte dem spørsmål om deres religion, og ba om navn på deltagere og ledere og hva de gjør på møtene. Flere opplyste at politiet ba dem undertegne på papirer hvor de måtte love at de ikke skulle delta i «ekstremistiske» religiøse organisasjoner. En del av de pågrepne har henvist til artikkel 51 i den russiske grunnloven som stadfester retten til ikke å gi inkriminerende bevis om seg selv eller andre (HRW 2020).

De som er under etterforskning, blir enten plassert i varetekt, satt i husarrest eller løslatt, men med forbud mot å forlate byen/området. Det er domstolen som fatter vedtak om å varetektsfengsle eller sette en person i husarrest, mens det er etterforskeren i saken som bestemmer om en person skal ilegges utreiseforbud (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). Per 15. mai 2020 var det 23 personer i varetekt og 18 personer i husarrest (Jehovas Witnesses in Russia u.å b). Landinfo har ikke hørt om at noen blir holdt varetektsfengslet uten vedtak fra domstolen, eller på uformelle steder.

6.3.1 Varetektsfengsling

På spørsmål om hvem som blir varetektsfengslet, svarte Jehovas vitner at det avhenger av hvor mye bevis FSB har på personene. Dersom det ikke foreligger klare bevis, men myndighetene likevel har grunn til mistanke, blir personene varetektsfengslet, mens etterforskerne etterforsker saken videre og skaffer flere bevis. Det handler også om å holde personer varetektsfengslet for å unngå at de skal forspille bevis, eller forlate landet (Jehovas vitner, møte januar 2020).

De fleste som er varetektsfengslet, er personer som er anklaget for «organisering» av aktivitet, for eksempel møter. Men det sitter også personer i varetekt som er anklaget for «deltagelse» (Jehovas vitner, møte januar 2020).

De som har sittet varetektsfengslet, har ofte sittet i flere måneder, noen i opptil syv-åtte måneder, og noen enda lenger. Det har vært svært begrenset mulighet for å få besøk (HRW 2020; Jehova's Witnesses in Russia u.å a).

Landinfo har gjort en analyse av personene som så langt er domfelt. Informasjonen er hovedsakelig innhentet fra Jehovas vitners nettside (Jehova's Witnesses in Russia u.å a). Analysen viser at en del har sittet varetektsfengslet en

periode, og deretter blitt løslatt i påvente av rettssak. De løslatte blir som regel ilagt utreiseforbud og eventuelt andre restriksjoner, slik som husarrest og forbud mot å bruke internett.

En del eldre personer er under etterforskning, og det sitter også en del eldre i varetekt, ifølge Jehovas vitner. Organisasjonen var ikke kjent med at det sitter, eller har sittet, kvinner med små barn varetektsfengslet. Det er generelt få kvinner med barn som er under etterforskning (møte, januar 2020).

6.4 Tilfeller av mishandling

Det er flere tilfeller der pågrepne Jehovas vitner hevder de har blitt mishandlet. Mishandlingen skal ha foregått i ulike situasjoner: under avhør, på ukjent sted og under soning.

- I februar 2019 skal syv Jehovas vitner ha blitt mishandlet med kvelning, slag og elektrisitet under avhør i Surgut i regionen Khanti-Mansisk (HRW 2020).
- I juni 2019 skal en anholdt person i Kaluga ha blitt nektet mat i flere dager og festet til en radiator i et døgn (Forum 18 2020).
- I februar 2020 skal politimenn fra Nasjonalgarden ha pågrepet et Jehovas vitne, Vadim Kutsenko, i byen Chita. Ifølge Kutsenkos advokat (som sitert i Reuters 2020) skal de ha kjørt ham til et øde område og mishandlet ham for å få ham til å tilstå og gi informasjon om andre Jehovas vitner.
- I februar 2020 skal fengselsbetjenter i Orenburg straffekoloni nr. 1 ha mishandlet fem Jehovas vitner da de ankom straffekolonien for å sone en straff de var blitt idømt. Lokale fengselsmyndigheter avviser at dette skal ha skjedd, men har satt i gang en undersøkelse. En av de fem skal ha fått påvist brukne ribbein (Arnold 2020b). Per mars 2020 hadde det ikke blitt satt i gang noen strafferettslige tiltak mot overgriperne (Forum 18 2020).

6.5 Domfellelser

Per 11. mai 2020 er det 31 personer som har blitt dømt for brudd på straffeloven artikkel 282.2 (1) eller (2) (Jehovas Witnesses in Russia u.å a).¹ Åtte domfelte er i gang med å sone dommen i straffekoloni (per 15. mai) (Jehova's Witnesses in Russia u.å b).

Domfellelsene omfatter personer som har *organisert* aktivitet (282.2.1), *deltatt* i aktivitet (282.2.2), eller begge deler, ifølge Landinfos analyse. Av de 31 domfelte er:

- 13 personer dømt for å ha organisert aktivitet.

¹ Grunnet Corona-pandemien har flere rettsaker blitt utsatt.

- 10 personer er dømt for å ha deltatt i aktivitet.
- 8 personer er dømt for både organisering og deltagelse.

6.5.1 Straffeutmåling

Straffen som idømmes for *organisering* av aktivitet, varierer. Ni personer er dømt til ubetinget fengsel mellom to og seks år. Tre av disse fikk seks års fengselsstraff, hvorav én har fått dommen opphevet i ankesdomstol. For de to andre er dommen opprettholdt i ankesdomstol. Noen er dømt til betinget fengsel for organisering, hvor straffen varierer mellom to og seks år, og flere er dømt til bøter for å ha organisert aktivitet. Bøtene ligger her på mellom 300 000 og 400 000 rubler (henholdsvis ca. 40 000 og 55 000 NOK). Dette tilsvarer omtrent en gjennomsnittlig årslønn i Russland. I et par saker skal boten ha blitt redusert fra 600 000 rubler til 300/350 000 rubler som følge av tiden de satt i varetekt.

De som er dømt for *deltagelse*, har blitt idømt bøter eller betinget fengsel. De fleste har blitt dømt til betinget fengsel. Straffen varierer fra ett til to år, de fleste fikk to år. Blant dem som ble idømt bøter, lå boten på 300 000 til 350 000 rubler. Ingen ble idømt ubetinget fengsel kun for deltagelse, bare i kombinasjon med organisering av aktivitet.

I de sakene der personer er dømt for *både* deltagelse og organisering av aktivitet, har straffene variert fra ubetinget fengsel til bøter.

I de fleste sakene konkluderer domstolen med en klart mildere straffeutmåling enn det påtalemyndigheten ber om. Jehovas vitner (møte, januar 2020) mente dette er en måte for dommerne å signalisere at de vet de ikke har med kriminelle å gjøre, samtidig som de ikke har «annet valg» enn å dømme. I saker med tiltaler om organisering av aktivitet, ber påtalemyndigheten vanligvis om ubetinget fengselsstraff i seks til syv år, mens domstolen har omtrent halvert straffen, eller gitt betinget straff eller bøter. Når det gjelder deltagelse i aktivitet, har påtalemyndigheten bedt om rundt tre års ubetinget eller tre års betinget fengsel, mens de idømte straffene har ligget på ett til to års betinget straff eller bøter.

Noen har som nevnt, blitt dømt til å betale bøter på rundt ett års gjennomsnittlig inntekt. På spørsmål om hva som skjer dersom den domfelte ikke kan betale ilagt bot, svarer Jehovas vitner (møte, januar 2020) at eiendom eller eiendeler kan bli konfiskert. Inntekt kan også bli inndratt. De har imidlertid ikke kjennskap til at noen ikke har klart å betale boten, eller blitt hjemløse som følge av de ikke kan betale boten. Vanligvis hjelper familier og venner til.

6.5.2 Tilleggsrestriksjoner

Analysen av de domfelte viser at en del av de som idømmes betingede straffer eller bøter, får såkalte tilleggsrestriksjoner. Det innebærer ofte forbud mot å skifte

bosted, oppsøke steder med masse mennesker, bytte jobb og/eller ha stillinger i offentlige organisasjoner.

Felles for mange av de anklagede og dømte er at de plasseres på den såkalte Rosfinmonitoring-listen, eller Federal Financial Monitoring Service (HRW 2020). Dette er en statlig føderal tjeneste for overvåking og bekjempelse av hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme (Federal Financial Monitoring Service u.å). Rosfinmonitoring fører liste over organisasjoner og personer som er knyttet til ekstremistisk aktivitet og terrorisme. I januar 2020 hevdet HRW at det var 166 Jehovas vitner på denne listen (HRW 2020).

Anklager om brudd på terror- eller ekstremismelovgivning eller rettskraftige dommer danner grunnlag for å bli oppført på denne listen. Felles for alle er at de blir underlagt økonomiske restriksjoner. I praksis innebærer dette at alle former for økonomiske transaksjoner, blant annet utbetaling (fra bank) av pensjon, trygd, lønn, og innbetaling av skatt blir kontrollert. Bankkort blir sperret (anonym kilde, e-post 2014). Så vidt Landinfo forstår, må man møte opp i banken, og det er bare mulig ta ut begrensede beløp.

Ifølge en representant for SOVA (e-post 2019) blir man på Rosfinmonitoring-listen til man strykes fra kriminalregisteret, som er åtte år etter løslatelse.

6.5.3 Saker sendt tilbake fra domstolen til påtalemyndigheten

I flere tilfeller har domstolen sendt saken tilbake til påtalemyndigheten fordi bevisene er for svake. Landinfo kjenner ikke konkret til hvor mange saker det dreier seg om, men inntrykket er at det er snakk om en håndfull saker, kanskje noen flere. I noen av disse sakene har påtalemyndigheten klaget avgjørelsen inn for en høyere domstol og fått medhold (Jehova's Witnesses in Russia u.å a). Én sak har så langt blitt henlagt. Den omhandlet et ungt ektepar (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

6.5.4 Ankebehandling

De fleste dommene i førsteinstans (distriktsdomstoler) har blitt anket til anneninstans (regionaldomstoler), og i de aller fleste tilfellene har dommene fra førsteinstans blitt opprettholdt. Den 25. mars opphevet imidlertid regionaldomstolen i Penza dommene til seks personer. Én var dømt til ubetinget fengsel i seks år i desember 2019 (Vladimir Alusjkin), mens de fem andre, hvorav en var Alusjkins ektefelle, ble dømt til betinget fengsel i to år. Dette er første gang en ankeinstans har opphevet dommene til Jehovas vitner, og det er ikke kjent hvilke vurderinger som ble lagt til grunn. Penza regionaldomstols talsperson uttalte imidlertid at årsaken til at dommen ble opphevet var brudd på straffeprosessloven. Saken er sendt tilbake til første instans for ny behandling av

en ny dommer (Moscow Times 2020; Arnold 2020c). Alle seks har fortsatt reiserestriksjoner og andre restriksjoner (Jehovas vitner 2020).

6.5.5 Soning

Det er per i dag ikke mange som er sendt til soning. Dette er fordi mange er dømt til betinget fengsel og derfor ikke skal sone straff (med mindre de begår et nytt lovbrudd), eller at saken fortsatt er under ankebehandling. De som er under soning, har blitt sendt til vanlige straffekolonier i rimelig nærhet til hjemstedet (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

6.6 Andre reaksjoner

6.6.1 Oppsigelser

Siden 2017 har minst 18 Jehovas vitner mistet jobben i 11 ulike regioner i Russland. De skal selv ha sagt opp som følge av at de ble presset av lokale politimyndigheter, rapporterte Jehovas vitner på sin hjemmeside i april 2020 (Jehova's Witnesses u.å c). Sannsynligheten for å miste jobben gjelder spesielt hvis personen er lærer, lege eller har en annen statlig stilling (Jehovas vitner i Russland, e-post 2018).

Det var også tilfeller hvor Jehovas vitner ble oppsagt fra jobben grunnet sin tro før det generelle forbudet kom, men det har blitt flere tilfeller etter høyesterettsdommen. Tidligere var det mulig for Jehovas vitner å få prøvd oppsigelsessaken sin for retten og vinne fram. Dette er ikke lenger mulig (Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018; SOVA, møte i Moskva november 2018). I tillegg er personer som er under etterforskning og ilagt restriksjoner som varetektsfengsling eller husarrest, forhindret fra å jobbe (Jehova's Witnesses in Russia u.å c).

6.6.2 Trussel om å bli fratatt barna

Jehovas vitner frykter at de kan bli fratatt barna sine. Det har sin bakgrunn i en plenumsuttalelse fra russisk høyesterett den 14. november 2017, som sier at foreldre kan «miste foreldre retten ved domstolsavgjørelse» dersom de involverer barna i aktiviteter for «ekstremistiske» religiøse organisasjoner (Russlands høyesteretts plenum 2017). Det foreligger per i dag ingen informasjon om at noen Jehovas vitner har blitt fratatt barna sine. Uttalelsen har imidlertid blitt brukt som trussel fra politiet i flere tilfeller, blant annet for at de skal samarbeide med politiet (SOVA, møte i Moskva november 2018; HRW, møte i Oslo november 2018; Jehova's Witnesses in Russia u.å e).

6.6.3 Rapportering om Jehovas vitner fra helsepersonell

Som tidligere nevnt, motsetter Jehovas vitner seg blodoverføring. I Russland må en pasient samtykke til blodoverføring. Vanligvis får behandlingsinstitusjonene tillatelse fra domstolen til å gjennomføre blodoverføring på barn i tilfeller der foreldrene nekter (SOVA, e-post 2020). Påtalemyndigheten har sendt brev til alle sykehus og helsearbeidere om at de skal rapportere om tilfeller der Jehovas vitner nekter blodoverføring. Landinfo kjenner ikke til at påtalemyndigheten har foretatt seg noe i de tilfellene som har blitt rapportert, men personene det har blitt varslet om, holdes angivelig under oppsikt (Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018 og e-post januar 2019; SOVA, e-post 2020).

Det er så vidt SOVA kjenner til, få saker der spørsmålet om blodoverføring har blitt satt på spissen. Det er videre vanskelig å vite hva som er realiteten i disse sakene. Det er få eller ingen saker hvor det kan bevises at en person har dødd som følge av manglende blodoverføring (SOVA, møte i Moskva november 2018).

6.6.4 Trakassering av barn

Siden 2016 har det i en rekke regioner blitt rapportert minst 18 tilfeller av ulike former for trakassering av barn. Fem tilfeller har funnet sted i 2020. I en del tilfeller handlet det om at politiet oppsøkte barn på skoler og stilte dem spørsmål om deres religion og om foreldrene deres, uten at verken foreldre, verge eller juridiske representanter var til stede (Jehova's Witnesses in Russia u.å e).

7 Hvem er mest utsatt for reaksjoner fra myndighetene?

Ifølge HRW (møte i Oslo, november 2018) vil følgende grupper av personer stå i fare for å bli anklaget for brudd på artikkel 282.2:

- Personer som har jobbet for det administrative senteret i St. Petersburg, og hvor dette kan dokumenteres, eller som enten har hatt eller er mistenkt for å ha hatt noe med senteret å gjøre. HRW har ikke informasjon om hvor stor denne gruppen er.
- Grunnleggere av de 395 lokale menighetene.
- De som er ekstra aktive til å forkynne.
- De som har rollen som eldste og distriktsmentorere.
- Vanlige medlemmer som for eksempel låner ut leiligheten sin til møter.
- Personer som ber, siden dette også er en forbudt aktivitet.

Jo mer aktiv og synlig et Jehovas vitne er, jo større risiko vil det være for å komme i myndighetenes søkelys. Å være aktiv er en naturlig del av det å være

Jehovas vitne (Jehovas vitner i Russland, møte i Moskva oktober 2018; HRW, møte i Oslo november 2018).

7.1 Kjønn og alder

En oversikt over det totale antallet Jehovas vitner med en anklage mot seg (333 per 15. mai 2020) viser at de fleste er menn, og at rundt 60 personer er kvinner (Jehova´s Witnesses in Russia u.å d).

De fleste er middelaldrende, men det er også tilfeller der eldre har blitt anklaget. I regionen Stavropol var en 89 år gammel dame under etterforskning i desember 2019, og en 85 år gammel dame har blitt stilt for retten i Vladivostok (HRW 2020). Ifølge HRW, som har studert saker under etterforskning, er menn mellom 27 og 45 år den største gruppen. Neste gruppe er menn mellom 46 og 55 år (møte i Oslo, november 2018). Også yngre mennesker har blitt anklaget. Den hittil yngste var 18 år da hun ble arrestert i 2018 (Darja Dulova) i Sverdlovsk-regionen. Hun ble dømt til ett års betinget fengsel i januar 2020 (Jehova´s Witnesses in Russia u.å d). Det er Landinfos inntrykk at svært få under 20 år anklages.

Hittil har ingen under 18 år blitt anklaget (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).²

Når det gjelder de domfelte, er 27 personer menn og 4 kvinner. Den eldste er 63 år, og den yngste er rundt 20 år. De fleste domfelte er i 40-50-årene (Jehova´s Witnesses in Russia u.å a).

7.2 Aktivitet i organisasjonen/menigheten

For å bli anklaget for å ha *organisert aktivitet for en ekstremistisk organisasjon* (art. 282.2 (1)), er det tilstrekkelig å ha holdt et møte hjemme hos seg. Personen som har snakket mest under et møte, kan også bli anklaget for organisering. Når myndighetene begrunner hvorfor en person er anklaget for å ha organisert aktivitet, viser de ofte til at en person har ledet (conducted) et møte. Hvem som helst kan kalle sammen til et møte, og det trenger ikke nødvendigvis å være de eldste som gjør dette (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

En person som anklages for å organisere aktivitet, kan samtidig bli anklaget for å *delta* i en aktivitet (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). Dette ser vi av flere dommer; at personer er dømt for både å organisere og delta i en og samme dom (se kapittel 6.5.1).

For å bli anklaget for å ha *deltatt i aktivitet for en ekstremistisk organisasjon* (art. 282.2 (2)) ser vi ut fra analysen av domfelte personer at det er tilstrekkelig å ha

² Den kriminelle lavalder i Russland er 16 år.

deltatt på et møte hjemme hos noen andre. Anklager om deltagelse omfatter også rekrutterings- og forkynningsaktivitet, lesing av religiøse tekster, mv.

Videre har det vært tilstrekkelig at myndighetene har funnet penger hjemme hos Jehovas vitner for å bli anklaget for å *finansiere aktivitet for en ekstremistisk organisasjon* (art. 282.3). Dette kan ha vært penger til husholdningsutgifter, mens myndighetene har hevdet det var midler til å videreføre aktiviteten til Jehovas vitner (Jehovas vitner, møte januar 2020).

7.3 Posisjoner i organisasjonen

Av de 333 personene som har blitt anklaget så langt, har omtrent to tredjedeler vært såkalte eldste (se kapittel 2.1). FSB vil som regel først ønske å lokalisere hvem som leder eller er de «eldste» i en menighet, eventuelt hvem som er registrert som grunnleggere av de lokale registrerte menighetene (som regel 10-20 personer). Eldste blir vanligvis anklaget for å ha organisert aktivitet, men de kan også bli anklaget for deltagelse. Det er relativt lett å skaffe bevis mot både de eldste og mot grunnleggerne av de lokale menighetene (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

7.4 Kvinner

Kvinner som selv har vært aktive, kan bli pågrepet. Kvinner møtes ofte sammen med andre kvinner. Da vil som regel kvinnen som har møtet hjemme hos seg, bli anklaget for organisering av møtet, og de andre anklaget for deltagelse. Kvinner leder ikke et møte hvis det er menn til stede. Da ledes møtet av en mann, og det vil være han som anklages for organisering av møtet. De andre deltagerne, herunder kvinner, vil da kunne anklages for deltagelse (Jehovas vitner, møte januar 2020).

Kvinner blir sjelden anklaget kun fordi de er gift med et Jehovas vitne. De må da ha vært til stede på et møte, eller drevet annen aktivitet, for å bli pågrepet. Det er flere tilfeller der ektepar er under etterforskning, men da har begge vært aktive (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020).

Jehovas vitner er ikke kjent med tilfeller der bare mannen har forlatt Russland, og ikke kona. Dersom én drar, drar som regel den andre også.

7.5 Geografiske variasjoner

Det er per i dag 85 regioner³ (føderasjonssubjekter) i Russland. Per mai 2020 har russiske myndigheter gjennomført aksjoner mot Jehovas vitner i langt over 50 regioner. Dette tallet endrer seg fortløpende. Regioner hvor det per i dag ikke er

³ To regioner er lokalisert

noen pågrepne, er blant annet Moskva by, St. Petersburg, Tsjetsjenia og Irkutsk. Representanter for Jehovas vitner i Russland (møte, januar 2020) mente det er et spørsmål om tid før det pågripes noen i Moskva og St. Petersburg.

Antallet pågrepne er ganske jevnt fordelt mellom regionene, og det er ingen regioner som peker seg klart ut med hensyn til et høyt antall pågripelser. I januar 2020 var det imidlertid flest tilfeller av straffeforfølgelse av Jehovas vitner i regionen Primorje (23 personer), men dette kan raskt forandre seg. Andre regioner med høyere antall straffeforfulgte var (også per januar 2020): Khanty Mansisk (22 personer), Den jødiske autonome region (14 personer), Magadan (13 personer), Khabarovsk (12 personer), Kirov (11 personer), Stavropol (11 personer) og Nizhnyj Novgorod (11 personer) (Arnold 2020a).

Jehovas vitner synes selv det er vanskelig å gi noen generell forklaring på hvorfor det i noen regioner ikke har funnet sted pågripelser eller husransaker av Jehovas vitner. I Irkutsk bor det mange Jehovas vitner. De har en sterk rolle i samfunnet der, hvilket kan forklare hvorfor myndighetene er mer varsomme (Jehovas vitner i Russland, møte januar 2020). I Tsjetsjenia, som er muslimsk befolket, bor det ingen kristne. Det samme gjelder Ingusjetia.

I Moskva og St. Petersburg kan én forklaring være den store tilstedeværelsen av diplomater og internasjonale organisasjoner, deriblant menneskerettighetsorganisasjoner, og at pågripelser lett kan tiltrekke seg negativ oppmerksomhet (SOVA og HRW, møte i Oslo november 2018; Jehovas vitner i Russland, møte i januar 2020). En annen mulig forklaring er at FSB har flere, og høyere prioriterte, oppgaver i de store byene enn i mer grågrendte strøk (Jehovas vitner i Russland, møte i januar 2020).

Skriftlige kilder

- Arnold, V. (2016, 24. mai). Russia: Jehovah's Witnesses face possible liquidation. *Forum 18*. Tilgjengelig fra http://forum18.org/archive.php?article_id=2181 [lastet ned 15. oktober 2018]
- Arnold, V. (2017a, 18. juli). Russia: Jehovah's Witnesses now banned. *Forum 18*. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/docid/596f0b5f4.html> [lastet ned 15. oktober 2018]
- Arnold, V. (2020a, 24. januar). Three more Jehova's Witness "extremism" convictions. *Forum 18*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2536 [lastet ned 24. april 2020]
- Arnold, V. (2020b, 27. februar). Russia: More Jehova's Witnesses tortured this month. *Forum 18*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2549 [lastet ned 27. april 2020]
- Arnold, V. (2020c, 3. april). Russia: 32nd Jehovah's Witness criminal conviction. *Forum 18*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2560 [lastet ned 28. april 2020]
- Berg, E. (2016, 27. november). Russia's Controversial 'Yarovaya Package' Targets Missionaries, Threatens Privacy. *Legal Dialogue*. Tilgjengelig fra <http://legal-dialogue.org/russias-controversial-yarovaya-package-targets-missionaries-threatens-privacy> [lastet ned 15. oktober 2018]
- Federal Financial Monitoring Service (u.å.). *About Rosfinmonitoring*. Moskva: Federal Financial Monitoring Service. Tilgjengelig fra <http://www.fedsfm.ru/en/about> [lastet ned 28. april 2020]
- Forum 18 News Service (u.å.). *About*. Oslo: Forum 18. Tilgjengelig fra <http://www.forum18.org/forum18.php> [lastet ned 1. april 2020]
- Forum 18 News Service (2020, 13. april). Impunity for officials who torture? *Forum 18*. Tilgjengelig via Ecol.net <https://www.ecoi.net/en/document/2026481.html> [lastet ned 11. mai 2020]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2017, 18. juli). *Online and On All fronts Russia's Assault on Freedom of Expression*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2017/07/18/online-and-all-fronts/russias-assault-freedom-expression> [lastet ned 15. oktober 2018]
- HRW (2020, 9. januar). *Russia: Escalating persecution of Jehova's Witnesses*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2020/01/09/russia-escalating-persecution-jehovahs-witnesses> [lastet ned 22. april 2020]
- [Høyesterett i Russland] (2017, 20. april). *Case nr. AKPI17-238*. Moskva: Høyesterett i Russland. Tilgjengelig fra [https://www.iclrs.org/content/blurb/files/Supreme%20Court%20of%20the%20Russian%20Federation%20-%20Case%20AKPI17-238%20\(2017\)%20-%20Vovk%20English%20Translation.pdf](https://www.iclrs.org/content/blurb/files/Supreme%20Court%20of%20the%20Russian%20Federation%20-%20Case%20AKPI17-238%20(2017)%20-%20Vovk%20English%20Translation.pdf) [lastet ned 11. mai 2020]
- [Høyesterett i Russland] (2017, 14. november). Resolution of the Supreme Court Plenum of the Russian Federation. Tilgjengelig fra <http://www.supcourt.ru/en/files/26618/> [lastet ned 28. april 2020]
- Jehova's Witnesses in Russia (u.å a). *Home*. Riga: Jehova's Witnesses in Russia. Tilgjengelig fra <https://www.jw-russia.org/en/> [lastet ned 3. april 2020]

- Jehova's Witnesses in Russia (u.å b). *Imprisoned for their faith*. Riga: Jehova's Witnesses in Russia. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/en/docs/prison.html> [lastet ned 22. april 2020]
- Jehova's Witnesses in Russia (u.å c). *Russia loses conscientious workers as attacks on faith go on*. Riga: Jehova's Witnesses in Russia. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/en/news/2020/04/13.html> [lastet ned 28. april 2020]
- Jehova's Witnesses in Russia (u.å d). *Prisoners of conscience*. Riga: Jehova's Witnesses in Russia. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/en/prisoners.html> [lastet ned 29. april 2020]
- Jehova's Witnesses in Russia (u.å e). *Little victims of big injustice. Children of Jehova's witnesses are detained, interrogated, humiliated*. Riga: Jehova's Witnesses in Russia. Tilgjengelig fra <https://jw-russia.org/en/news/2020/04/6.html> [lastet ned 29. april 2020]
- Jehovas vitner (2017, 8. mars). *Forbud mot Jehovas vitner i Russland nær forestående?* Holbæk: Jehovas vitner. Tilgjengelig fra <https://www.jw.org/no/nyheter/juridisk/etter-region/russland/russland-forbud-naer-20170308/> [lastet ned 15. oktober 2018]
- Jehovas vitner (2020, 10. april). *Bror Vladimir Alusjkin løslatt fra fengsel*. Holbæk: Jehovas vitner. Tilgjengelig fra <https://www.jw.org/no/nyheter/jw/region/russland/Bror-Vladimir-Alusjkin-1%C3%B8slatt-fra-fengsel/> [lastet ned 15. mai 2020]
- [Lov om administrative forseelser] (2001, siste tillegg fra 29. juli 2017). *Kodeks Rossjskoj Federatsii ob administrativnykh prvanoarusjenijakh [Den russiske føderasjons lov om administrative forseelser]*. Tilgjengelig via Consultant.ru. https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/ [lastet ned 15. oktober 2018]
- Moscow Times (2020, 26. mars). *Russia overturns first Jehova's Witnesses convictions*. *Moscow Times*. Tilgjengelig fra <https://www.themoscowtimes.com/2020/03/26/first-conviction-of-jehovahs-witnesses-overturned-in-russia-a69762> [lastet ned 28. april 2020]
- Reuters (2017, 20. april). *Russian court bans Jehovah's Witnesses as extremist*. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/us-russia-religion-jehovah-s/russian-court-bans-jehovahs-witnesses-as-extremist-idUSKBN17M1ZT> [lastet ned 15. oktober 2018]
- Reuters (2020, 14. februar). *Russian Jehova's Witness adherent was tortured in custody, says lawyer*. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/us-russia-politics-religion/russian-jehovahs-witness-adherent-was-tortured-in-custody-says-lawyer-idUSKBN2081VP> [lastet ned 27. april 2020]
- SNL, dvs. Store Norske Leksikon. *Jehovas vitner* (sist endret 15. oktober 2019). Oslo: Store Norske Leksikon. Tilgjengelig fra https://snl.no/Jehovas_vitner [lastet ned 1. april 2020]
- SOVA, dvs. Center for Information and Analysis (2017, 21. september). *The Supreme court's decision banning the organization of Jehovah's witnesses*. Moskva: SOVA. Tilgjengelig fra <http://www.sova-center.ru/en/religion/conference-papers/2017/09/d37921/> [lastet ned 15. oktober 2018]
- [Straffeloven] (1996, 13. juni). *The Criminal Code of the Russian Federation No. 63-FZ of June 13, 1996*. Tilgjengelig fra <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=1747> [lastet ned 15. oktober 2018]
- U.S. Department of State. (2017, 15. august). *International Religious Freedom Report for 2017 – Russia*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/documents/organization/269104.pdf> [lastet ned 15. oktober 2018]

Muntlige kilder

Andersen, H. Representant for Jehovas vitner i Norge. Møte 22. november 2019.

Anonym kilde, e-post 2014.

Diplomatkilde. E-post oktober 2017.

Forum 18. E-postutveksling via Helsingforskomiteen 10. og 17. oktober 2017.

HRW, dvs. Human Rights Watch. Møte i Oslo 19. november 2018. E-post 17. september 2018.

Jehovas vitner i Russland. Møte i Moskva 31. oktober 2018 og i Riga 28. januar 2020. E-postkorrespondanse 8. og 9. oktober 2018, 21. november 2018 og 15. januar 2019.

SOVA. Møte i Moskva 1. november og i Oslo 19. november 2018. E-postutveksling oktober og november 2017, april 2019, mai 2020.

Vestlige ambassader. Møte i Moskva 2. november 2018.